

Przemiany rodziny w świetle danych statystycznych

*

Czynniki kryzysu rodziny:

- **pojawienie się alternatywnych (odmiennych od tradycyjnych) form życia rodzinnego,**
- **podnoszenie wieku zawierania małżeństw,**
- **spadek dzietności rodzin,**
- **wzrost liczby rozwodów.**

- **W procesie tworzenia rodzin od 1970 roku mamy do czynienia z niekorzystnym trendem spadku liczby zawieranych małżeństw.**
- **Od 2013 roku liczba nowo zawieranych małżeństw pozostaje na poziomie poniżej 200 tys., z drobnymi wahaniami.**
- **Małżeństwa wyznaniowe (tj. zawarte w kościołach i jednocześnie zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego) stanowiły w 2018 r. ok. 62% zawieranych prawnie związków (na wsi było to 70%, w miastach 56%) i ich odsetek nieznacznie maleje (w 2010 r. wynosił 68%, w miastach 63% i 75% na wsi).**

Liczba zawartych małżeństw w Polsce:

1970	331 tys.
1980	307 tys.
1990	255 tys.
2000	211 tys.
2010	228 tys.
2015	189 tys.
2018	192 tys.

- **Ponieważ młodzi ludzie w swoich planach życiowych założenie rodziny coraz częściej stawiają na dalszym miejscu w rezultacie podnosi się wiek nowożeńców.**
- **W 2018 r. mediana wieku mężczyzny zawierającego małżeństwo wyniosła 30 lat, a kobiety prawie 28 lat – w przypadku obydwu płci jest to o ponad 4 lata więcej niż w 2000 r.**

- **We wszystkich krajach kultury zachodniej podnosi się przeciętny wiek pierwszego zamążpójścia.**
- **W Stanach Zjednoczonych było to:
1960 – 20 lat, 1980 – 22 lata, 2000 - 25 lat,
2015 – 28 lat .**
- **Między 1960 a 1990 odsetek kobiet niezamężnych w wieku 20 - 24 urósł z 28% do 63%, a kobiet między 25 a 29 rokiem życia z 10% do 31%**

Średni wiek zawarcia pierwszego małżeństwa w krajach europejskich w 2000 roku (dane według Eurostatu):

Szwecja	30 lat
Dania	29
Finlandia, Norwegia	28
Austria, Francja, Niemcy, Irlandia	
Włochy, Holandia, Hiszpania,	
Szwajcaria, Wlk. Brytania,	27
Belgia, Grecja	26
Portugalia	25

Średni wiek zawarcia pierwszego małżeństwa przez kobiety w 2018 r. w krajach Unii Europejskiej (według Eurostatu):

Słowacja (26,5 lat) Bułgaria, Łotwa,

Litwa, Węgry, Austria, Rumunia

Estonia (29,9),

poniżej 30 lat

Kobiety w pozostałych krajach UE

(najwyższa średnia w Hiszpanii 33,5)

powyżej 30 lat

We wszystkich krajach UE średni wiek zawarcia pierwszego

małżeństwa przez **mężczyzn** wynosi **ponad 30 lat**

(poza Słowacją – 29,2 lata i Polską – 29,8), a najwyższy jest w

Szwecji **36,7** lat

Przyczyny spadku gotowości do zawierania małżeństw w przypadku mężczyzn to:

- **wybór tzw. wolności – życia bez zobowiązań (53%).**
- **obawa przed trudnościami materialnymi (39%)**
- **obawa przed trudnościami mieszkaniowymi (38%),**
- **brak gotowości do podjęcia obowiązków rodzicielskich (37%).**
- **obawa przed nieudanym małżeństwem (27%),**
- **trudności ze znalezieniem odpowiedniej kandydatki na żonę (27%)**
- **przekonanie, że może to zaszkodzić ich karierze zawodowej (27%).**
- **niechęć do posiadania dzieci (9%)**

(Centrum Badania Opinii Społecznej, 2008)

Przyczyny spadku gotowości do zawierania małżeństw w przypadku kobiet to:

- **obawa przed nieudanym małżeństwem (48%).**
- **przeszkoda w ich karierze zawodowej (40%),**
- **brak odpowiednich warunków mieszkaniowych (39%).**
- **trudności ze znalezieniem odpowiedniego kandydata na męża (36%),**
- **dążenie do życia bez zobowiązań (36%)**
- **obawa przed pogorszeniem sytuacji materialnej (35%),**
- **obawa przed obowiązkami rodzicielskimi (16%),**
- **brak chęci posiadania dzieci (10%).**

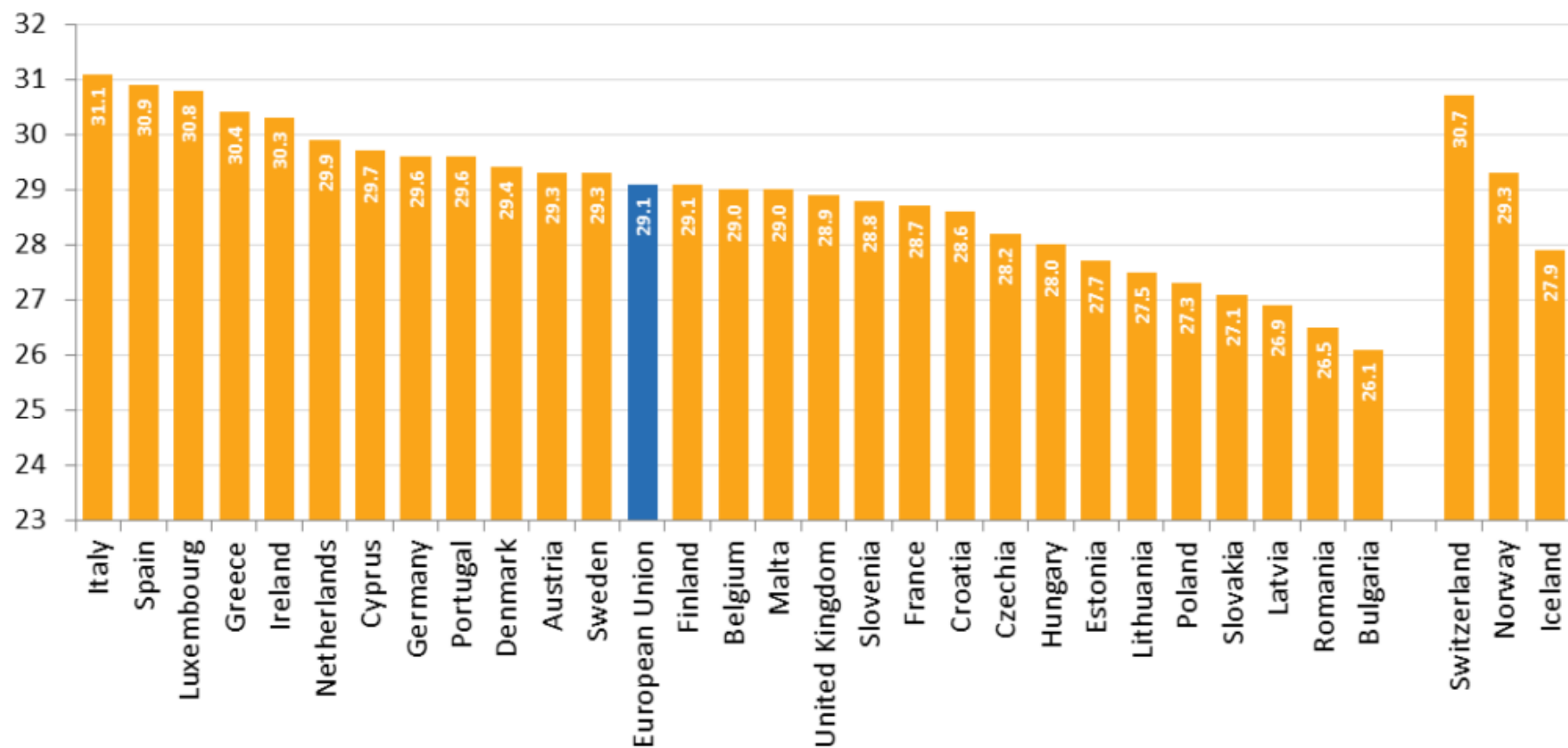
(CBOS 2008)

W państwach Europy podnosi się też wiek kobiet rodzących pierwsze dziecko.

Średni wiek rozrodczy kobiet w krajach UE i w tym w Polsce w latach 1995 – 2014:

	UE	Polska
1995	28,5	26,9
2000	29,1	27,4
2003	29,2	27,9
2014	powyżej 30	29,5

Mean age of women at birth of first child, 2017

- **W roku 2018 średni wiek kobiet rodzących pierwsze dziecko dla 28 krajów UE wynosił 30,8 lat.**
- **Najwyższy był w Hiszpanii i Estonii – 32,2 lata.**
- **Poniżej 30 lat był tylko w kilku krajach:
Bułgarii (27,7 lat), Słowacji (28,8), Rumunii (28,0), w Polsce (29,6), na Węgrzech (29,8) i Łotwie (29,9)**

- **Poziom dzietności opisuje tak zwany współczynnik dzietności ogólnej, który wskazuje ile dzieci urodzonych w danym roku przypada na jedną kobietę w wieku rozrodczym (15 - 49 lat);**
- **W Polsce w 2013 roku współczynnik dzietności ogólnej wynosił 1,26 znaczy to, że na 100 kobiet w wieku rozrodczym przypadało 126 urodzonych dzieci.**

- **Prosta zastępowalność pokoleń ma miejsce przy współczynniku powyżej 2 (2,1 – 2,15): oznacza to, że na 100 kobiet w wieku rozrodczym (15 – 49 lat) przypada średnio 210 – 215 urodzeń.**
- **Od 25 lat liczba urodzeń w Polsce nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń.**
- **Ostatni wyż demograficzny (baby boom) miał miejsce w 1983 roku.**

Zmiany dzietności kobiet w krajach UE w latach 1970 – 2017 (według danych Eurostatu):

	1970	2000	2008	2017
Irlandia	3,93	1,89		1,77
Francja	2,47	1,89		1,9
Norwegia	2,50	1,85		
Dania	1,95	1,77	1,89	1,75
Finlandia	1,83	1,73	1,85	
Holandia	2,57	1,72		
Belgia	2,25	1,66		
Wlk. Brytania	2,45	1,65		1,74
Szwecja	1,92	1,54	1,91	1,78
Portugalia	3,02	1,52		1,38
Szwajcaria	2,10	1,50		
Niemcy	2,03	1,36	1,26	
Grecja	2,39	1,29		1,35
Hiszpania	2,88	1,24		1,31
Włochy	2,42	1,23		1,32
Polska		1,37	1,91	1,26 (2013)

Gdzie na świecie rodzi się najwięcej dzieci? W roku 2014 pierwsza dziesiątka to:

- 1. Niger - 7,1**
- 2. Czad - 6,7**
- 3. Somalia - 6,1**
- 4. Mali - 6**
- 5. Afganistan - 6**
- 6. Arabia Saudyjska - 5,9**
- 7. Burkina Faso - 5,4**
- 8. Burundi - 5,3**
- 9. Uganda - 5,2**
- 10. Angola - 5,1**

W tym rankingu państwa europejskie pojawiają się w drugiej jego setce – Francja (2,08) jako pierwsze państwo europejskie na 112 pozycji, Polska (1,33) na pozycji 212

- W latach 2012 – 2014 w Europie szybko rośnie liczba dzieci ze związków nieformalnych (dzieci ‘nieślubne’)
- **Najwięcej:** w Islandii - 67% to dzieci ‘nieślubne’, w Estonii i Bułgarii - 59%, Francji - 57%, Szwecji i Norwegii – 55%, Belgii i Danii - 53%, Holandii i Portugalii – 49%, Wielkiej Brytanii – 48%.
- **Najmniej:** w Grecji – 8%, Białorusi - 16%, Ukrainie - 21%, Szwajcarii - 22%, Rosji – 23%, **Polsce – 24%**

(źródło: Eurostat)

Dynamika rozwodów w Polsce

1950	11 tys.
1960	15 tys.
1970	35 tys.
1980	40 tys.
1990	42 tys.
2000	43 tys.
2006	72 tys.
2010	61 tys.
2015	67 tys. (to 36% liczby zawartych małżeństw)
2018	63 tys. (w tym 16,6 tys. na wsi)

- **Poza rozwodami dodatkowo, w przypadku około 2 tysięcy małżeństw rocznie, sąd orzeka separację.**
- **Powództwo o rozwód częściej wnoszą kobiety. Od lat 90-tych ubiegłego wieku to niemal 70% wszystkich pozwów.**
- **Wśród decydujących się na rozwód rośnie udział małżeństw o długim (ponad 15-letnim) stażu.**

- **Na gruncie prawa kościelnego jest możliwe stwierdzenie nieważności małżeństwa .**
- **Sądy Metropolitalne znaczny wzrost wniosków o unieważnienia odnotowały po zmianach kodeksu prawa kanonicznego dopuszczających unieważnienie małżeństwa ze względu na „niedojrzałość emocjonalną partnera”. Jest to najczęstszy powód we wnioskach o orzeczenie nieważności sakramentu małżeństwa.**
- **W kolejnych latach do sądów kościelnych w Polsce wpływa coraz więcej wniosków o unieważnienie małżeństwa, 80% z nich trybunały rozpatrują pozytywnie.**

Liczby złożonych wniosków o stwierdzenie nieważności małżeństwa (według Rocznika Statystycznego Kościoła w Polsce):

➤ 1989	1250
➤ 2001	1500
➤ 2010	3500
➤ 2016	3700

Stwierdzono nieważność małżeństwa:

➤ 2010	1800
➤ 2012	2640
➤ 2016	2600

Zdaniem Polaków wystarczający powód do rozwiązania małżeństwa to przede wszystkim:

- **brutalne traktowanie członków rodziny przez jednego z małżonków (95%),**
- **opuszczenie rodziny (86%)**
- **alkoholizm męża lub żony (75%).**
- **zdradę małżeńską (65%),**
- **niezgodność charakterów małżonków (57%)**
- **niedobranie seksualne (59%).**

(badanie CBOS, 2013)

- **Obecnie do rozwodów bardziej skłonne są osoby słabiej wykształcone.**
- **Rozwodzący się mężczyźni w roku 2009 mieli wykształcenie zasadnicze zawodowe (40%), średnie (30%), wyższe (15%). W przypadku kobiet większość posiadała wykształcenie średnie – 39%, zasadnicze zawodowe – 25%, a wyższe – 23%**
- **W latach 70-tych i 80-tych, gdy rozwody były rzadkością, rozwodziły się głównie osoby wykształcone.**

- **Ponad 75% przypadków powództwa o rozwód wnosi kobieta.**
- **Orzeczenie rozwodu z winy żony to nieco ponad 3% przypadków, z winy męża to 20% przypadków, a w ponad 70% rozwodów, sąd nie orzeka winy.**
- **Najczęściej jako przyczynę rozwodu małżonkowie deklarują niezgodność charakterów (1/3 wszystkich rozwodów), kolejne przyczyny to zdrada lub trwałe związki uczuciowe z inną osobą (26%) oraz alkoholizm (20% rozwodów).**

- **W 2012 r. statystyczny rozwiedziony mężczyzna miał średnio 40 - 41 lat, a kobieta 38 – 40 lat.**
- **W miastach liczebność rozwodów jest ponad 2-krotnie wyższa niż na wsi i wynosi odpowiednio: 89 (miasto) i 42 (wieś) na 10 tys. istniejących małżeństw.**

Stosunek do rozwodów (CBOS, 2013)

- **Zdecydowanie przeciw** **13 %**
 - **Niekiedy dopuszczalne** **56 %**
 - **Zdecydowanie za** **26 %**
-
- **Wzrósł odsetek osób uznających za rodzinę parę osób tej samej płci wspólnie wychowujących dziecko: z 9% w 2006 do 23% w 2013.**

- **Najbardziej liberalne poglądy na dopuszczalność rozwodów mają osoby rozwiedzione, niepraktykujące religijnie, deklarujące lewicową orientację polityczną, respondenci o najwyższych miesięcznych dochodach, badani w wieku od 25 do 34 lat, z wyższym wykształceniem oraz mieszkańcy największych miast.**

Statystyki rozwodów w państwach UE w roku 2017 (liczba rozwodów na 100 małżeństw) według Eurostatu:

- **Najwyższe wskaźniki : Portugalia (64,2), Hiszpania (57,2), Francja (56,2), Belgia (52), Estonia (51,5), Holandia (50,9), Finlandia (50,8)**
- **Najniższe wskaźniki: Irlandia (14,9), Rumunia (21,8)**
- **Pozostałe kraje UE mieszczą się w przedziale 49,0 (Czechy) – 30,7 (Słowacja)**

Bardzo różnorodne czynniki determinują te bardzo duże różnice między wielkością wskaźnika rozwodów w poszczególnych krajach. Jakie ? To problem do samodzielnego rozważenia.

Główne źródła

- Eurostat. Baza danych ,
<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Roczniki statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego (GUS)
<https://stat.gov.pl/obszary tematyczne/>
- Centrum Badania Opinii Społecznej. Komunikaty z badań.